

Болести и неприятели по картофите

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив

Дата: 20.08.2020

Картофите са една от най-разпространените земеделски култури. Високата им биологична стойност, широкото им приложение като храна, фураж и суровина за промишлеността обуславят важното им място в растениевъдството. В България те имат голямо значение за полупланинските и планинските райони на страната, където картофопроизводството е основен поминък на значителна част от населението. Добивите обаче са сред най-ниските в Европа. Причините за това са няколко – несъответствие между биологичните изисквания на културата и почвено-климатичните условия в преобладаващата част от площите; неспазване на основни елементи в технологията на отглеждане; използване на нискокачествен посадъчен материал и не на последно място – висок инфекциозен фон в страната. Картофите се нападат от значителен брой болести и неприятели.

Неприятели

Картофите се нападат от няколко основни неприятеля, които имат голямо икономическо значение. Те нанасят пряка вреда върху растенията и клубените и косвена – като вектори на вирусни болести. По-важни са: колорадски бръмбар (*Leptinotarsa decemlineata*) – вреди пряко, като нагрива листата; листни въшки – много са листните въшки, които нападат картофите, но най-разпространените и с най-

голямо икономическо значение са прасковената листна въшка (*Myzus persicae*), пиперовата листна въшка (*Aphis nasturtii*) и доматовата листна въшка (*Macrosiphum euphorbiae*). Освен пряко въшките вредят и косвено. Те са преносители на вирусните болести по картофите. Друг неприятел с нарастващо икономическо значение е картофеният миниращ молец (*Phthorimea operculella*). Борбата срещу него е трудна поради скрития начин на живот на ларвите и високия му размножителен потенциал. По клубените на картофите вредят телените червеи (сем. *Elateridae*); попово прасе (*Gryllotalpa gryllotalpa*); картофените цистообразуващи нематоди (*Globodera rostochiensis* и *G. pallida*); галовите нематоди (*Meloidogyne hapla*, *M. arenaria*, *M. incognita* и *M. javanica*).

Болести

С голямо икономическо значение са вирусните и гъбните болести. С някои от тях може да се води химична борба, а за предпазване от други е необходимо да се спазват определени фитосанитарни и агротехнически изисквания, които допринасят за опазване на културата и получаване на високи добиви. Вирусните болести имат голямо икономическо значение при отглеждането на картофи, особено при семепроизводството. Те нанасят сериозни щети на картофените посеви и са причина за израждане на посевния материал. Много от тях се пренасят от листни въшки, затова наличието само на един болен клубен в семепроизводствен посев е достатъчно, за да се завируси посевът.

Основните вируси, които вредят по картофите, са: Potato virus X – PVX (обикновена картофена мозайка); Potato virus Y – PVY (ипсилон вироза); Potato leaf roll virus – PLRV (листно завиване); Potato virus A – PVA (картофен вирус А); Potato virus M – PVM (картофена М вироза); Potato virus S – PVS (картофена S вироза). Освен изброените, още десетки са вирусите, които вредят по картофите. За условията на нашата страна не всички имат икономическо значение. Гъбните болести са на второ място по икономическо значение. По вредоносност някои от тях превъзхождат вирусните. Основните болести, причинени от гъбни патогени, които вредят по картофите, са: картофена мана (*Phytophthora infestans*); кафяви листни петна (*Alternaria porri* f.sp.*solani*); обикновена краста (*Streptomyces scabies*); прашеста краста (*Spongospora subterranea*); гангрена (фомоза) (*Phoma exiqua* var. *foveata*).

Изброените болести вредят през вегетацията. Гъбните болести, които се развиват по картофите по време на съхранението им, са сухо фузариено гниене (*Fusarium coeruleum*) и гангрена (фомоза) (*Phoma exiqua* var. *foveata*.) Бактерийни болести. Единственото бактериено заболяване, регистрирано по картофите у нас, е мокротото гниене на клубените, причинявано от *Erwinia carotovora*. Тя вреди само при съхранение на клубените.

Карантинни болести и неприятели

Обект на наблюдение и контрол от болестите по картофите в нашата страна са *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* – причинител на пръстеновидното гниене; *Ralstonia solanacearum* – причинител на бактериеното кафяво гниене; *Synchytrium endobioticum* – причинител на рак по картофите; Potato Stolbur MLO – столбур; Tomato spotted wilt virus (TSWV) – бронзовост; Potato spindle tuber viroid – вретеновидни клубени. Наблюдаваните карантинни неприятели са гватемалският картофен молец *Scrobipalopsis solanivora* Povolny, картофените бълхи – *Epitrix tuberis*, *Epitrix cucumeris* *Epitrix similis*, *Epitrix subcrinita*, и нематодите: колумбийска галова – нематода *Meloidogyne chetwoodi* и *Meloidogyne fallax*; цистообразуващите нематоди – *Globodera rostochiensis* – златиста цистообразуваща нематода; *Globodera pallida* – бледа цистообразуваща нематода и *Ditylenchus destructor* – клубенова картофена нематода.